

en etisk bemerkning

Til tross for økt mediaoppmerksomhet, er det vanskelig å være en etisk forbruker i dag. Vi blir stadig minnet på at de etiske merkene «har gjort jobben for oss», men det finnes en skog av ulike merker å velge mellom. Det finnes miljømerker, økologimerker, rettferdig handel-merker og anti-dyreforsøk merker.

Å være en etisk forbruker forutsetter at vi vet hva merkene betyr og hvilke som er til å stole på.

Ikke nok med det, vi må også velge hvilken etikk vi skal satse på. Merkene har et spesialområde hver:

De satser enten på å være miljøvennlige, parfymefri, mot dyreforsøk eller for rettferdig handel.

Er du en allergisk dyrevernforkjemper som er opptatt av både miljøvern og fair trade har du imidlertid et problem.

Noen lager egne merker i stedet for å tilpasse seg de offisielle merkenes krav. Hvorfor gjør de det?

Hvis de offisielle merkene er for strenge, er det da fusk å lage andre merker?

Verdier som miljøvern, menneskeverd og dyreverd er vanskelige å måle.

Hvem bestemmer? Hva er etikk og hva er moral?

Hva du mener er riktig, er ikke nødvendigvis riktig for meg.

Kanskje er det best at vi alle er enige om ett merke.

Men det ville bety at vi alle har de samme verdiene.

Har vi det?

fairtrade eller økologisk

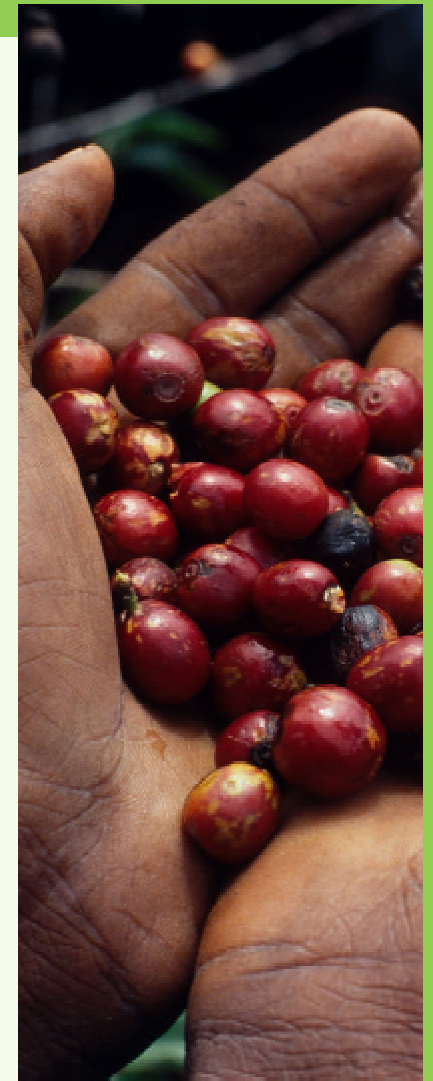
– hva velger du?

Omsetningen av kaffe er oppe i 80 millioner dollar årlig, bare slått av olje. Men hver gang kaffeprisene svinger i negativ retning på New York-børsen, er det 25 millioner plantasjearbeidere som får svi: De opplever et prisnivå under det det koster å produsere avlingene og langt mindre enn det som skal til for å dekke mat, utdanning og helse.

Samtidig går Vestens største kaffebrennere med rekordoverskudd. Noen tar seg også råd til å handle litt politisk korrekt kaffe. F.eks. selger Kaffehuset Friele kaffe fra Max Havelaar, noe som sikrer bøndene en minstepris. Dette utgjør knappe 2 % av kaffehusets salg. Friele kjøper også kaffe fra Utz Kapeh, en slags fairtrade-light, hvor de betaler 10 % mer enn markedspris for kaffen. Pengene går til lokale tiltak, men gir ikke produsentene noen garantert minstepris.

At en kaffebonde får godt betalt, er ikke ensbetydende med at kaffen er bra for *miljøet*. Over store deler av verden er jordbruket intensivt og effektivisert. For å gi høy produksjon, kreves tilførsel av kunstgjødsel og sprøytemidler. Enkelte kaffehus, som Friele, forhandler også økologisk kaffe, dyrket uten kunstgjødsel og sprøytemidler. Men disse produsentene er ikke sikret en rettferdig pris på varene sine.

I butikken stilles kunden derfor ovenfor valget mellom menneskeverd og miljø.

Miljømerker

Svanemerket:

Offisielt Nordisk miljømerke. Miljøkrav til produkter under produksjon, bruk og som avfall. Kriteriene gjelder også helse og kvalitet. Kriteriene skjerpes hvert 3. til 5. år.

EU-Blomsten:

Felles europeisk miljømerke, opprettet av EU-kommisjonen. Konkrete miljø-, helse- og kvalitetskrav, som er noe forskjellige fra Svanen.

Bra Miljöval:

Den svenske Naturskyddsforeningens miljømerke. Krav til produksjon, bruk og avfall.

Der Blaue Engel:

Offisielt tysk miljømerke. Miljøkrav til produkter under produksjon, bruk og som avfall. Garanterer at produktet er blant de minst miljøbelastende innenfor sin gruppe.

Ecocert:

Fransk merke med minimumskrav på 95 % naturlige ingredienser. Av dette skal minimum 95% være økologisk.

FSC:

Uavhengig sertifiseringsordning for skogbruk. Krever at skogdriften ikke fører til avskoging, at hogst foregår kontrollert og at den tar hensyn til lokalbefolkningen. Store svakheter ved ordningen når det gjelder produkter fra tropisk regnskog er imidlertid avdekket.

TCO-merkene:

Krav til elektroniske produkters ergonomi, stråling, miljøegenskaper og energiforbruk.

Økologimerker

Ø-merket:

Norsk godkjenningssmerke for økologiske produkter. Ikke sprøytet, kunstgjødslet eller genmodifisert. Administreres av Debio, norsk godkjenningssinstans for økologisk produksjon.

KRAV:

Offisielt svensk merke for økologisk produksjon. Kontroll- og godkjenningssinstans for økologisk produksjon i Sverige.

Statskontrolleret Økologisk:

Offisielt dansk merke for økologisk produksjon. Forvaltes av Fødevareministeriet.

Økologisk Jordbruk:

Eus økologimerke. Minimum 95% økologiske ingredienser etter EUs krav til økologisk produksjon.

Demeter:

Internasjonalt merke for biodynamisk jordbruk. Samme krav som økologisk jordbruk i sitt land, i tillegg til naturpreparater etter Rudolf Steiners metode.

Agriculture Biologique:

Offisielt fransk merke for økologisk produksjon som administreres av franske myndigheter. Inneholder minst 95% økologiske ingredienser og produsert eller pakket innen EU.

DIO:

Offisielt gresk økologimerke.

SKAL Eko:

Nederlandsk merke for økologisk produksjon. SKAL er et privat firma som har ansvar for sertifisering av økologiske varer i Nederland.

Soil Association:

Englands ledende organisasjon for sertifisering av økologiske varer. Kun naturlige ingredienser. «Laget av økologiske ingredienser»; 70 % økologisk «Økologisk»; minst 95 % økologisk.

Rettferdig handel

Fairtrade:

Internasjonal merkeordning som i Norge administreres av *Fairtrade Max Havelaar Norge*. Garanterer produsentene minstepris som dekker produksjons- og levekostnader.

Ikke testet på dyr

Leaping Bunny:

Produsenten er i mot dyreforsøk og ikke benytter dette i sin produktutvikling.

Andre merker

Alu-merket:

CE:

Aluminiumsprodukter som er resirkulerbare hvis levert inn. Produsentens egenerklæring om at produktet oppfyller myndighetenes minimumskrav til helse, miljø og sikkerhet. Sier ikke noe om produktets miljøegenskaper eller at det er kontrollert av myndighetene.

EMAS:

Ikke offisielt merke, men verktøy for virksomheter som ønsker å systematisere miljøarbeidet sitt, sette egne mål og dokumentere miljøkonsekvensene av virksomheten eller produktene.

Energimerking:

Viser hvor mye energi elektriske produkter bruker. Sier ikke noe om produksjonen.

Energy Star:

Amerikansk merke for produkter som går i «strømsparemodus» eller skruer seg helt av når de ikke blir brukt. Sier ikke noe om produksjonen.

Gjenbrukspiler:

Betyr at produktet er helt eller delvis laget av resirkulert materiale, eller at produktet kan gjenvinnes. Liten miljømessig betydning for norske forbrukere.

Hippo:

Firma som lager papirprodukter av resirkulert drikkekartong.

Miljøfyrårn:

Ikke offisielt merke, men verktøy for virksomheter som ønsker å systematisere miljøarbeidet sitt, sette egne mål og dokumentere miljøkonsekvensene av virksomheten eller produktene.

Plastpiler:

Plasten kan gjenvinnes, hvis den blir levert inn. Plasttypen som produktet er laget av vises i midten.

Grønt punkt:

Produsenten har betalt emballasjevederlag. Sier ikke noe om miljøegenskaper.

Öko-Tex:

Kun krav til kjemikalieinnhold i ferdig tekstilprodukt. Utviklet av bransjen selv, ikke et uavhengig merke.

	Inneholder naturlige ingredienser [1] Contain natural ingredients	Miljøvennlig [2] Environmentally friendly	Støtter bestemte veldedige formål [3] Support charities	Bruker dyreforsøk [4] Animal experiments	Kan inneholde allergifremmere [5] May cause allergies
Chanel	–	–	–	–	
Cliniderm	X	–	–	–	X
Clinique	–	–	–	X	X
Dr.Hauschka	X	X		–	X
L'OCCITANE	X	X	X –	X	X
L'Oreal:					
L'Oreal Paris	–	–	X	X	X
Bioterm	X	–	X	X	
Garnier	X	–	X	X	X
Helena Rubinstein	–	–	X	X	
Lancôme	X	–	X	X	
Maybelline	–	–	X	X	
Vichy	X	–	X	X	
The Body Shop	X	X	X	–	X
M.A.C	–	–	X	–	
Natusan	–	–	–	X	X
Neutrogena	X	–	X	X	X
Nivea	–	–	–	–	
Veet	–	–	–	X	X
Weleda	X	X	X	–	X
Wella	X	X	X	–	X
Yves Rocher	X	X	X	–	

X = Ja/Yes
– = Nei/No
= Ukjent/Unknown

[1] Produsentens egen hjemmeside.
[2] Ecosert; Grønn Hverdag; Soil Association
[3] Produsentens egen hjemmeside.
[4] PETAs Guide to Cruelty-Free Companies.
[5] Forbruker-rapporten; Grønn Hverdag.

en organisk opplevelse?

Stadig flere vil ha naturlig kosmetikk, og når forbrukerne er opptatt av å handle grønt, kommer produsentene etter:

Våre produkter inneholder ingredienser som er valgt med den dypeste respekt for mennesker og miljø. **L'occitane**

Lev i harmoni med deg selv og miljøet. **Palmolive**

Naturen er prinsippet bak hvert eneste av Origins produkter. **Origins**

Det naturlige skjønnhetsløft. **Restylane Rynkebehandling**

Din naturlige skjønnhetskilde for kosmetikk, duft, hudpleie og kroppspleie. **Yves Rocher**

Med sin unike duft fra botaniske urter og pleiende effekt for naturlig skjønnhet og glans, gir Herbal Essences deg en ekte organic experience – hver dag! **Herbal Essences**

Det er ikke noe nytt at naturen gjør folk sunne og friske. Men det er forskjell på en tur i det fri og å smøre seg inn med naturlige produkter. Og hvor naturlige er disse produktene egentlig? Er de økologiske eller er det nok at de inneholder en ingrediens fra naturen?

Siden «økologisk» er beskyttet gjennom EØS-avtalen, synes en løsning å være å markedsføre seg som «organisk». Selv om «organic» betyr økologisk på engelsk, betyr ikke «organisk» på norsk noe annet enn at produktet inneholder organisk materiale.

Selv om noe er *naturlig* betyr det ikke at det er bra for *helse*. Flere miljøvennlige produkter blir ikke godkjent fordi de inneholder allergifremkallere som eteriske oljer og alkohol. Genmodifiserte planter dyrkes også i naturen, og det er fullt mulig å kombinere naturlige ingredienser med parabener og andre skadelige kjemikalier. Kosmetikkdirektivet forlanger at ingrediensene skal være deklartert på etiketten, men forbyr få.

Forbrukeren må selv vite hvilke ingredienser som er skadelige.

Er emballasjen miljøvennlig? Garanterer resirkulerbar emballasje at den blir resirkulert? Og hvor miljøvennlig er et produkt som har flydd tusenvis av karbon-mil for å komme til en butikk nær deg?

Noen miljømerker forbyr dyreforsøk, samtidig som de henviser til slike tester når det gjelder hvilke stoffer som er skadelige. Er det etisk forsvarlig å bruke dyr for å finne ut om vi kan bruke sminke?

er miljøvern årets heteste trend?

Norske designere har foreslått å opprette en merkeordning for etisk forsvarlig produksjon.

Designere som Alpaca Society, Arne & Carlos, Leila Hafzi, Kamelon og Vera & William uttrykker i sine egenerklæringer at de er opptatt av miljøvennlig produksjon og gode arbeidsvilkår og de besøker fabrikkene jevnlig. De bruker *ikke* offisielle miljø – eller fairtrade-merker. Er det et gode at bedriftene tar egne grep for å sikre etisk produksjon?

Og hva med de norske bunadene? Det finnes kun en produsent av EU-blomst merket bunadsstoff: Gudbrandsdalen Uldvarefabrik. I tillegg foregår en stadig større del av bunadproduksjonen utenlands.

Noen produsenter flagger ut produksjon av bunadsdetaljer. Noen flagger ut broderingen. Noen flagger ut både brodering og monterring.

Tekstilarbeidernes lønn tilsvarer bare noen promiller av utsalgsprisen hos oss. Er det rettferdig handel?

Og når «ekte» norske bunader blir sydd i Vietnam og Kina, hvorfor ikke gå til Coop eller Smart Club og kjøpe festdrakt til en tiendedel av prisen?

